

Bestuursvoorstel

Onderwerp: Middellange termijn financiering HWBP 2030-2036 Nummer: 4229	Agendapunt: 08
--	----------------

DB: Ja 08-10-2024	BPL: Nee	FAZ: Nee	VVSW: Ja 23-10-2024	AB: Ja 06-11-2024
-----------------------------	-----------------	-----------------	-------------------------------	-----------------------------

Opsteller:	Opdrachtgever: Jan van der Laan	Portefeuillehouder: Martijn van Mensvoort
-------------------	---	---

Ondersteuning van de afdeling: ☐ Technisch ☐ Juridisch ☒ Financieel ☒ Staf ☒ Communicatie ☐ ICT / Beveiliging
--

Externe betrokkenen:	Reden:
Uniecommissie CWK (Commissie Waterkeringen)	Voorbereiding besluitvorming
HWBP	Uitvoering

Samenvatting: De 21 waterschappen en Rijkswaterstaat werken sinds 2014 samen aan de grootste dijkversterkingsoperatie sinds de Deltawerken: Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Om overstromingen in Nederland te voorkomen worden er tot 2050 in Nederland 2000 kilometer aan dijken versterkt en 400 sluizen en gemalen vernieuwd. Een grotere dijkversterkingsopgave en hogere kosten van dijkversterkingen vragen in 2024 en 2025 om bestuurlijke besluiten van de besturen van de 21 waterschappen en het Rijk om het HWBP op koers te houden.
--

Duurzaamheidsparagraaf: Nee

Begrotingsaspecten: Ja In het bestuursvoorstel "Uitgangspunten en contouren meerjarige tariefontwikkeling" (AB 2 oktober 2024) is besloten om ingaande 2026 alle HWBP lasten (dus ook de solidariteitsbijdrage) te gaan activeren. Dit betekent dat de kosten worden afgeschreven in 30 jaar. Jaarlijks komen alleen de afschrijvingslasten verhoogd met rentekosten terug op de begroting. Op deze manier blijven de kosten voor het watersysteembeheer beter beheersbaar en meer in afstemming met een gewenste gematigde lastenontwikkeling.

AB-voorstel: <ol style="list-style-type: none">1. Instemmen met de intentie om als 21 waterschappen extra financiële middelen voor het HWBP voor de periode 2030-2036 beschikbaar te stellen onder de onder 2 genoemde voorwaarden. Waarbij we er op dit moment vanuit gaan dat ca. €1,25 miljard in 7 jaar nodig zal zijn.2. Voorwaarden:<ul style="list-style-type: none">o Het Rijk levert dezelfde extra financiële bijdrage als de waterschappeno De 10% projectgebonden eigen bijdrage wordt met terugwerkende kracht ter beschikking gesteld aan toekomstige HWBP projecteno HWBP zet in op een reële toedeling van risico's in projecten
--

Bestuursvoorstel

- Voortzetting van proces "naar een toekomst bestendig HWBP" met als doel het effectiever en efficiënter sturen op het programma

Bijlagen: Nee

Besluit/opmerkingen bestuur:

Paraaf Secretaris-directeur:

Inleiding

De 21 waterschappen en Rijkswaterstaat werken sinds 2014 samen aan de grootste dijkversterkingsoperatie sinds de Deltawerken: Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Om overstromingen in Nederland te voorkomen, wordt er tot 2050 in Nederland 2000 kilometer aan dijken versterkt en 400 sluizen en gemalen vernieuwd. Deze afspraak is verankerd in de Waterwet. Een grotere dijkversterkingsopgave en diverse andere ontwikkelingen vragen in 2024 en 2025 om bestuurlijke besluiten van de besturen van de 21 waterschappen en het Rijk om het HWBP op koers te houden.

Solidariteit is de unieke kracht

Waterschappen zien waterveiligheid als collectief gemeenschappelijk belang om Nederland te beschermen. Het op orde houden en brengen van de dijken is immers geen keuze maar noodzaak: 59% van het land kan overstromen door water uit de zee of rivieren. Onze maatschappelijke en economische welvaart hebben we al honderden jaren te danken aan onze eeuwenoude zorg voor de dijken. Zelfs de waterschappen die geen grote dijken (primaire waterkeringen) in beheer hebben betalen een solidariteitsbijdrage. Een dijkversterking in Nederland maken de waterschappen dus samen mogelijk en komt niet op rekening van het betreffende waterschap alleen: het Rijk betaalt 50%, gezamenlijke waterschappen 40% als solidariteitsbijdrage en het betreffende individuele waterschap 10% projectgebonden eigen bijdrage.

Waterveiligheid is en blijft topprioriteit voor de waterschappen

Nederland wordt kwetsbaarder voor overstromingen door extremer weer. Met de lage ligging van ons land blijft dijkversterking, waar mogelijk gecombineerd met andere maatregelen, het belangrijkste instrument om de veiligheid tegen overstromingen te borgen. Na 10 jaar HWBP en nieuwe normen in de landelijke beoordelingsronde primaire keringen is onze dijkversterkingsopgave gestegen van 1500 naar 2000 kilometer. Vertraging van projecten en stijgende kosten door duurder bouw materiaal, schaarse grondstoffen, capaciteitstekort, trage vergunningstrajecten door onder andere stikstofproblematiek zetten de financiering van dijkversterking nog verder onder druk. Er zijn inmiddels al diverse versterkingsprojecten van waterschappen die alleen met voorfinanciering door het betreffende waterschap kunnen doorgaan. Tegelijkertijd krijgen waterschappen onvoldoende inzicht in de voorspelbaarheid en in de bestedingen van hun solidariteitsbijdrage.

Versterking zeedijk Waterschap Hunze en Aa's

De gehele zeedijk in beheer bij ons waterschap moet worden versterkt. In de onderstaande tabel is de planning van de versterking weergegeven.

Projecten	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040
Dollarddijk	Verkenning	Planuitwerking							Realisatie							
Groote Polder	Verkenning	Planuitwerking			Realisatie											
Termunterzijl-Punt van Reide									Verkenning	Planuitwerking	Realisatie					
Delfzijl-Chemiepark										Verkenning	Planuitwerking	Realisatie				

De eerste twee projecten Dollarddijk en Groote Polder zijn opgenomen in de programmering van het HWBP. Dit betekent dat voor beide projecten geld gereserveerd is in de begroting van het HWBP.

In 2025 start van beide projecten de verkenningsfase. De overige twee projecten staan nog niet op de programmering van het HWBP omdat dit pas speelt op de langere termijn.

Versterken op middellange termijn: besluit extra financiële impuls in 2024 noodzakelijk

Het laatst vastgestelde Hoogwaterbeschermingsprogramma loopt tot en met 2036. Op basis van de huidige inzichten en de huidige bijdragen van de waterschappen en het Rijk is niet genoeg geld beschikbaar om alle geplande dijkversterkingen te realiseren. Uitstel voor diverse projecten dreigt. Dat vinden de waterschappen onwenselijk. We willen Nederland waterveilig houden voor toekomstige generaties, en niet inleveren op kwaliteit van projectorganisaties en marktallianties. We houden vast aan ons doel om in 2050 alle primaire keringen aan de normen voor waterveiligheid te laten voldoen. Zekerheid over aanvullende middelen is op korte termijn nodig om nieuwe projecten te kunnen starten en de continuïteit van het HWBP te waarborgen. In de CWK (uniecommissie) zijn drie opties besproken om het tekort op te lossen: vertragen, voorfinancieringslasten delen en extra geld inleggen. Voor de CWK is vertragen geen optie omdat de waterschappen willen vasthouden aan 2050. Voorfinancieringslasten delen is ook niet aan de orde, omdat deze lasten verspilling van gemeenschapsgeld zou betekenen. De CWK heeft daarom de voorkeur uitgesproken voor het collectief beschikbaar stellen van extra geld. Het gaat hierbij om de extra financiële impuls van de waterschappen van € 1,25 miljard voor de middellange termijn (2030-2036). Vanwege de lange voorbereidingstijd van projecten moet hierover in 2024 een besluit worden genomen.

Voorwaarden

In de CWK zijn ook de voorwaarden voor het beschikbaar stellen van extra geld besproken. Als eerste voorwaarde geldt dat het Rijk ook € 1,25 miljard extra geld moet inleggen. Dit is in lijn met de kostenverdeling van 50/50% tussen Rijk en Waterschappen voor de versterking van primaire keringen. Daarnaast is in de CWK gesproken over de projectgebonden eigen bijdrage (10%) van de waterschappen die projecten hebben gerealiseerd. In de praktijk blijkt dat de 10% eigen bijdrage vaak niet gerealiseerd wordt. In de CWK is als voorwaarde gesteld dat verschillen tussen de werkelijke en beoogde 10% projectgebonden eigen bijdrage beschikbaar dienen te blijven voor toekomstige HWBP projecten. Het realiseren van de beoogde 10% projectgebonden eigen bijdrage hangt ook sterk samen met een realistische raming van risicobedragen bij de voorcalculatie van projecten. De programmadirectie van het HWBP dient verbeteringen door te voeren om te komen tot een realistische raming van risicobedragen. Deze verbeterstappen houden nauw verband met het lopende verbetertraject "Toekomstgericht HWBP" waarin stappen gezet worden gericht op een effectievere en efficiëntere uitvoering van het HWBP programma.

Bijdrage van waterschappen voor het HWBP

Op basis van analyses is het nodig dat de waterschappen in totaal € 1,25 miljard extra bijdragen. Dat betekent dat er vanaf 2030 elk jaar gemiddeld zo'n € 180 miljoen extra nodig is. Van dit bedrag moet €135 miljoen uit solidariteitsbijdragen komen. De solidariteitsbijdrage van alle waterschappen samen wordt op basis van de Waterwet verdeeld op basis van het aantal huishoudens en de waarde van het gebouwd onroerend goed in het beheergebied van het betreffende waterschap. Dat leidt tot de volgende verdeling van de solidariteitsbijdragen en globale impact daarvan op de watersysteemheffing:

Waterschap	Mogelijk jaarlijks extra 2030-2036 (* € mln)	Extra bijdrage als % van watersysteem- heffing
Aa en Maas	5,8	7%
Amstel, Gooi en Vecht	13,6	8%
Brabantse Delta	6,3	7%
De Dommel	7,3	11%
De Stichtse Rijnlanden	6,9	8%
Delfland	9,5	7%
Drents Overijsselse Delta	4,5	5%
Fryslân	4,5	3%
Hollands Noorderkwartier	8,9	5%
Hollandse Delta	6,7	7%
Hunze en Aa's	2,9	6%
Limburg	8,0	8%
Noorderzijlvest	2,5	4%
Rijn en IJssel	4,5	6%
Rijnland	10,8	7%
Rivierenland	7,3	5%
Scheldestromen	2,9	4%
Schieland en de Krimpenerwaard	5,0	7%
Vallei en Veluwe	8,7	11%
Vechtstromen	5,6	7%
Zuiderzeeland	2,9	5%
Totaal	135	7%

Uitleg globale impact op watersysteemheffing:

- Betreft een eenmalige procentuele stijging.
- De projectgebonden (eigen) bijdrage voor uitvoerende waterschappen is niet in de tabel verwerkt.
- Het benodigd bedrag en daarmee de meerjarenramingen en begrotingen van de waterschappen zullen jaarlijks herijkt worden. De daadwerkelijke besteding van de middelen gebeurt pas over enkele jaren.

Financiën

De solidariteitsbijdrage wordt tot nu toe jaarlijks via de exploitatiebegroting betaald. Voor 2024 houden we rekening met een bijdrage van ongeveer € 4 miljoen. Volgens dit voorstel stijgt onze jaarlijkse bijdrage vanaf 2030 naar bijna € 7 miljoen per jaar. In het bestuursvoorstel “Uitgangspunten en contouren meerjarige tariefontwikkeling” (AB 2 oktober 2024) is besloten om ingaande 2026 alle HWBP lasten (dus ook de solidariteitsbijdrage) te gaan activeren. Dit betekent dat de kosten worden afgeschreven in 30 jaar. Jaarlijks komen alleen de afschrijvingslasten verhoogd met rentekosten terug op de begroting. Op deze manier blijven de kosten voor het watersysteembeheer beter beheersbaar en meer in overeenstemming met een gewenste gematigde lastenontwikkeling. In de huidige meerjarenraming 2025 – 2029 is nog geen rekening gehouden met de verhoogde solidariteitsbijdrage, dat begint pas in 2030.

Versterken tot 2050: toekomstgericht HWBP

Samen met het Rijk werken de waterschappen al aan een plan van aanpak “Toekomstgericht HWBP”. In combinatie met het landelijk veiligheidsbeeld, de globale kosteninschatting, evaluatie Waterwet, evaluatie subsidieregeling en evaluatie van onze afspraken over samenwerking van de HWBP partner (de Alliantie) zullen er vanaf 2025 besluiten worden gevraagd over meer stabiliteit, efficiëntie en aanvullende afspraken over de financiering van het HWBP. Volgens de nieuwste inzichten door de landelijke beoordelingsronde primaire keringen hebben we tot het jaar 2050 niet een investering van € 13 miljard maar een investering van € 24 miljard (bandbreedte € 15,7 tot € 32,9 miljard euro) nodig om ons doel in 2050 te halen. Nieuwe financiële afspraken met het Rijk over uitbreiding van het Deltafonds zijn noodzakelijk om ons land te beschermen tegen de gevolgen van extremer weer. Besluitvorming hierover is gepland in 2025. Daarbij gaat besluitvorming over extra financiën hand in hand met besluiten over verbeteringen binnen het programma. Met de hiervoor beschreven financiële impuls voor de periode tot en met 2036 zetten we hierin de eerste stap.

Communicatie

De gevolgen van de hogere solidariteitsbijdrage aan het HWBP en het activeren van de kosten van het HWBP manifesteren zich vanaf het begrotingsjaar 2026. In de communicatie rondom de vaststelling van de begroting voor 2026 zullen we aandacht besteden aan het HWBP als financiële ontwikkeling.

Communicatie over de landelijke ontwikkelingen met betrekking tot de HWBP-financiering geschiedt in eerste aanleg vanuit het HWBP en de Unie van Waterschappen. Onze communicatie zal hiermee in lijn zijn.

Tijdspad

De inhoud van het voorliggende voorstel is uitvoerig besproken in de CWK. In de informerende AB vergadering van 11 september is een toelichting gegeven op het voorstel.

Op 7 november hoopt de CWK een besluit te kunnen nemen met steun van de Waterschapsbesturen. Vervolgens zal op 13 december het besluit worden geformaliseerd in de Ledenvergadering van de Unie van Waterschappen.

Voorstel

1. Instemmen met de intentie om als 21 waterschappen extra financiële middelen voor het HWBP voor de periode 2030-2036 beschikbaar te stellen onder de onder 2 genoemde voorwaarden. Waarbij we er op dit moment vanuit gaan dat ca. €1,25 miljard in 7 jaar nodig zal zijn.
2. Voorwaarden:
 - o Het Rijk levert dezelfde extra financiële bijdrage als de waterschappen;
 - o Verschillen tussen de wettelijke en beoogde 10% projectgebonden eigen bijdrage wordt met terugwerkende kracht ter beschikking gesteld aan toekomstige HWBP projecten;
 - o HWBP zet in op een reële toedeling van risico's in projecten;
 - o Voortzetting van proces "naar een toekomst bestendig HWBP" met als doel het effectiever en efficiënter sturen op het programma.

namens het dagelijks bestuur,

Jelmer Kooistra
Secretaris-directeur

Geert-Jan ten Brink
Dijkgraaf